

зня 2010 р. № 878. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/878-2010-%D0%BF>

3. Чигирь С. Нужен ли предпринимателю «карточный» покупатель/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobiz.ua/plastikovye_karty/stati/nuzhen_li_predprinimately_u_kartochnyu_pokupatel

*Демчук Галина,
студентка групи РКзм-51*

ЗАСТОСУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досвід зарубіжних компаній доводить, що важливою складовою ефективної системи управління є застосування внутрішнього аудиту. Саме внутрішній аудит здатен вчасно акцентувати увагу власника і керівництва на проблемах в системі менеджменту і на ризиках, з якими може зіткнутися підприємство в майбутньому, а також допомогти в пошуку шляхів уникнення небажаних наслідків.

Згідно з оцінками Інституту внутрішнього аудиту і контролінгу Цюріхського університету, станом на початок 2004 року, служби внутрішнього аудиту були запроваджені у понад 80% підприємств Німеччини та Великобританії, 70% французьких і 60% швейцарських підприємств [1].

В українських компаніях внутрішній аудит застосовується не так давно. Це в першу чергу банки, де внутрішній аудит є обов'язковим, компанії з іноземним капіталом і великі холдингові компанії, які стрімко розвиваються, і власники яких усвідомлюють значення внутрішнього аудиту для успішного функціонування бізнесу. Прикладами таких компаній є SigmaVleyzer, Інтерпайп Групп, СКМ, УМС, Bunge, ТНК-ВР, Росан та інші.

Проблематика розвитку аудиту в Україні показує, що більшість науковців зосереджена на вивченні питань зовнішнього аудиту.

Узагальнюючи дослідження науковців, думки практикуючих аудиторів, на наш погляд, основні причини повільного застосування внутрішнього аудиту в системі управління українськими підприємствами можна згрупувати і сформулювати таким чином:

1. Недостатність впливу об'єктивних економічних чинників.
2. Брак спеціалістів – професійних внутрішніх аудиторів.

3. Невизначеність поняття внутрішнього аудиту.

Ці проблеми є взаємопов'язаними, взаємозумовленими і взаємозалежними. Розглянемо їх більш детально.

До першої групи чинників, які спричинили виникнення і стимулюють подальший розвиток внутрішнього аудиту в Україні, на нашу думку, є:

- напрям розвитку економіки України на вступ до СОТ та інтеграцію в ЄС;
- зростання інвестиційної привабливості українських підприємств;
- поступове збільшення вартості послуг зовнішнього аудиту;
- розвиток корпоративної культури управління.

Україна прагне до євроінтеграції і з кожним роком все більше буде включатися до світових глобалізаційних процесів. Ці процеси відбуваються за певними законами і встановленими стандартами. Українській економіці в цілому і українським підприємствам зокрема доводиться рівнятися на ці закони і опановувати стандарти. Це стосується і стандартів управління бізнесом. Наприклад, якщо компанія хоче розмістити свої акції на Лондонській або Нью-Йоркській фондових біржах, то наявність служби внутрішнього аудиту є обов'язковою умовою. А при бажанні залучити іноземні інвестиції – великим плюсом для отримання згоди інвестора.

У світовій практиці, якщо у зовнішнього аудитора є впевненість в тому, що внутрішній аудит компанії працює ефективно, він може, використавши результати роботи внутрішніх аудиторів, зменшити обсяг запланованих процедур, а відповідно зменшиться і вартість його послуг. Звичайно, вартість послуг зовнішнього аудиту в Україні, особливо для великих компаній не є низькою, а в подальшому буде збільшуватись відповідно до світових тенденцій. Але проблема в тому, що зараз навіть не всі власники розуміють важливість і необхідність зовнішнього аудиту, не кажучи вже про внутрішній.

З іншого боку, далеко не всі аудитори зможуть оцінити рівень ефективності системи внутрішнього контролю і аудиту. Професія аудитора в нашій державі є молодю, і незалежні аудитори ще не мають достатнього досвіду співпраці з внутрішніми аудиторами та контролерами підприємств, що перевіряються.

Високі стандарти управління бізнесом – це і високий рівень корпоративної культури. Таке поняття у нас тільки зароджується. Відсутність корпоративної культури і низька культура управління взагалі – це проблема знань, проблема браку професійних менеджерів, а також проблема низької оплати праці.

В Україні є багато управлінців з досвідом роботи за умов командно-адміністративної системи і є багато контролерів, ревізорів, аналітиків, бух-

галтерів. Для того, щоб перші, дійсно (а не в результаті зміни вивіски), стали професійними сучасними менеджерами, а другі внутрішніми аудиторами потрібне навчання і набуття нового практичного досвіду.

Друга група чинників це брак спеціалістів – професійних внутрішніх аудиторів. Сертифікацію внутрішніх аудиторів в Україні здійснює Всеукраїнський Інститут внутрішніх аудиторів (ВІВА), який заснований у 2001 році. Сертифіковані внутрішні аудитори об'єднані в Гільдію професійних внутрішніх аудиторів України. Але їх чисельність на сьогоднішній день ще незначна. Нажаль інформації щодо діяльності цих організацій не так багато. Вони не мають своїх періодичних видань.

Тільки нещодавно, за підтримки компанії «ІГК Україна Аудит» було виконано україномовний переклад Міжнародних професійних стандартів внутрішнього аудиту, Практичних рекомендацій з використання стандартів і Кодексу професійної етики внутрішніх аудиторів. Це є безумовно кроком вперед на шляху запровадження внутрішнього аудиту в Україні.

Ми вважаємо, що в Україні для популяризації і підтримки професії внутрішнього аудитора зусиль самих професійних організацій буде замало. Звісно, повинен пройти певний час, для того щоб здійснили належний вплив на ситуацію об'єктивні економічні чинники, але без державної підтримки і стимулювання, без додаткового фінансування з боку спонсорів і міжнародних організацій, а також без належного наукового обґрунтування внутрішній аудит ще довго буде знаходитись в стадії початкового розвитку.

Третя група чинників це - невизначеність поняття внутрішнього аудиту. Президент Гільдії професійних внутрішніх аудиторів України і Віцепрезидент Співки аудиторів України Редько О.Ю. відзначає, що «без науково-методичного забезпечення професійного незалежного аудиту в третьому тисячолітті сама професія не матиме історичної перспективи, а перероджуватиметься в централізований фіскальний контроль» [2].

Це слушне зауваження стосується як зовнішнього, так і внутрішнього аудиту. Дійсно, для успішного і сталого розвитку внутрішньому аудиту не вистачає науковообґрунтованої теорії. Сьогодні серед науковців, фахівців-практиків, представників державних органів немає єдиної думки щодо трактування поняття внутрішнього аудиту.

Окрім відсутності широкої практики застосування внутрішнього аудиту в державі, як бази для наукових досліджень, ситуацію ще ускладнює накопичений за радянські часи досвід застосування контрольно-ревізійних функцій в управлінні, який заважає сприйняти аудит як нову концепцію. Більшість вітчизняних науковців схильна характеризувати внутрішній аудит як один з видів внутрішньогосподарського контролю або як його більш досконалу форму. Зокрема «Внутрішній аудит можна розглядати як

невід’ємну частину загальної системи контролю» [2, с.25]. або «Внутрішній аудит є одним із видів внутрішньогосподарського контролю суб’єктів підприємницької діяльності» [3, с.169]. «Потреба у внутрішньому аудиті виникає у зв’язку з тим, що система внутрішнього контролю за станом обліку має тенденцію з плином часу змінюватись» і «під внутрішнім аудитом розуміється організована на підприємстві... і регламентована внутрішніми нормативними актами система контролю» [4; с.187-188].

Інші дослідники вважають, що аудит і контроль – це різні поняття. Так, Дорош Н.І. в своїй монографії робить висновок, що внутрішній аудит можна «концептуально відокремити ... від внутрішнього контролю» [5, с.247].

Такої ж думки деякі зарубіжні автори: «внутрішній аудит – складова частина загального аудиту, організованого в межах економічного суб’єкту» [6, с.6].

Свій вклад в тлумачення поняття внутрішнього аудиту зробили і державні контролюючі органи. Національний банк України в Положенні про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України зазначає, що «внутрішній аудит як система контролю за діяльністю комерційного банку створюється з метою оцінки та вдосконалення системи внутрішнього контролю банку» [7].

Позиція фахівців Міністерства фінансів і Державної фінансової інспекції України викладена в розробленій ними Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю: «Внутрішній аудит – форма контролю... Здатність надання незалежних та об’єктивних рекомендацій є основною відмінністю внутрішнього аудиту від інших форм контролю» [8].

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку своє бачення цього питання наводить в Принципах корпоративного управління: «для мети цього документа постійно діючий структурний підрозділ товариства, який здійснює функції поточного контролю за його фінансово-господарською діяльністю, умовно названо службою внутрішнього аудиту. Товариства не обмежені у використанні інших назв цього структурного підрозділу (наприклад, контрольно-ревізійна служба)» [9].

Наведені позиції владних органів можна об’єднати в одну загальнодержавну: внутрішній аудит – це частина системи контролю.

Якщо ж ми звернемося до міжнародного досвіду, викладеного в стандартах внутрішнього аудиту, то побачимо, що поняття внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту не ототожнюються і розглядаються більше з точки зору практичної діяльності.

Відповідно до Міжнародних професійних стандартів внутрішнього аудиту: «внутрішній аудит – це діяльність з надання незалежних і об’єктивних гарантій і консультацій, що спрямовані на удосконалення ді-

яльності організації. Внутрішній аудит допомагає організації досягти її цілей, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю і корпоративного управління» [10].

Таким чином, можна констатувати, що існують дві різні концепції щодо визначення внутрішнього аудиту:

1. Внутрішній аудит як форма контролю.
2. Внутрішній аудит як частина загального аудиту.

Переважає частина українських фахівців є прихильниками першої концепції, яка на сьогоднішній день є краще науково розробленою і базується на досвіді застосування контрольно-ревізійних функцій.

На нашу думку, недоліком цієї концепції є те, що вона націлена тільки на вирішення проблем сьогодення і не враховує тенденції подальшого розвитку світової економіки. Її можна назвати концепцією перехідного періоду. Позитивний момент першої концепції – вона охоплює і досліджує інтереси як великих та середніх, так і малих бізнес-формувань.

Друга ж концепція базується на міжнародному практичному досвіді застосування внутрішнього аудиту і розвитку глобалізаційних процесів в економіці, але не має під собою достатнього наукового підґрунтя. Недоліком концепції є її спрямованість в основному на великий і розгалужений капітал – компанії, холдинги, транснаціональні корпорації і т.п.

Ми вважаємо, що в подальшому теорія внутрішнього аудиту повинна розвиватись як складова частина загальної науки про аудит, досліджуючи міжнародний і вітчизняний досвід застосування корпоративної системи управління. При цьому надбання першої концепції будуть використовуватись для обґрунтування застосування внутрішнього аудиту в невеликих приватних підприємствах.

Запровадження внутрішнього аудиту в системі управління українськими підприємствами гальмується недостатнім впливом об'єктивних економічних чинників, відсутністю чіткої державної політики з цього питання і достатньо обґрунтованої науково-методичної бази.

Для вирішення цих проблем, на наш погляд, потрібні:

По-перше, чітка визначеність зовнішньої політики країни. Якщо Україна позиціонує себе як європейська держава, то і діяльність всіх інститутів влади повинна бути зосереджена на досягненні єдиної мети, а для цього, в свою чергу, країні необхідна політична стабільність.

По-друге, залучення допомоги міжнародних спеціалізованих фондів і організацій і державне фінансування програм з навчання і перекваліфікації фахівців (замість проведення заходів зі зміни вивісок).

По-третє, активізація роботи професійних аудиторських організацій з пропагування внутрішнього аудиту, роз'яснення значення внутрішнього

аудиту для ефективного розвитку бізнесу, а також надання методичної і практичної допомоги українським підприємствам в створенні системи внутрішнього аудиту в структурі управління.

По-четверте, державна підтримка і заохочення наукових досліджень з питань внутрішнього аудиту.

Література:

1. Карпенко М., Терещенко О. Корпоративний лікарь /www.companion.com.ua/Articles/Content/Forprint/?Id=6679&Callback=0
2. Редько О. Аудит перед викликом третього тисячоліття // Бухгалтерський облік і аудит. – 2000. – №11. – С.49-54.
3. Усач Б.Ф. Аудит: Навч. посібн. – К.: Знання-Прес, 2002. – 223с.
4. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручн. – 2-е вид. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 672с.
5. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 402с.
6. Богомолів А.М., Голощапов Н.А. Внутренний аудит. Организация и методика проведения. – М.: «Экзамен», 1999. – 192с.
7. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України, затверджене постановою НБУ від 20.03.1998 р. №114.
8. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю, схвалена розпорядженням КМУ від 24.05. 2005 р. №158-р.
9. Принципи корпоративного управління, затверджені рішенням ДКЦПФР від 11.12. 2003 р. №571.
10. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні // За ред. Проф. М.С.Пушкаря – Тернопіль, ТНЕУ, 2012. – 220 с.

*Дрозд Олександр,
студент групи РКМ-51*

АУДИТ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ ЯК ПРОГРЕСИВНА АЛЬТЕРНАТИВА КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ

У загальному вигляді проблема може бути подана як формування інформаційних ресурсів для управлінського контролю за використанням малоцінних та швидкозношуваних предметів підприємства. Для раціонального управління цього роду запасами і з метою підвищення ефективності їх використання в діяльності для менеджерів потрібна об'єктивна інфо-